

За ступенем мовної правильності записів: достатньо грамотні; з великою кількістю помилок; з невеликою кількістю помилок.

За ступенем акуратності: акуратні; неохайні; містять акуратні і неохайні записи.

По почерку: розбірливо / нерозбірливо; великим почерком; дрібним почерком.

Очевидно, що наведена класифікація характеризує конспект з урахуванням різних ознак, однак основний акцент переважно ставився на синтаксичних складових конспекту.

У цілому студентський конспект є однією з різновидів письмових мовних жанрів, що володіє стійкими жанровими ознаками.

Література:

1. Конспект // Великий тлумачний словник суч.укр.мови. – 5-ге вид. – К. : Ірпінь : Перун, 2005
2. Бахтін М. М. Проблема мовних жанрів // в кн: Автор і герой: до філософських основ гуманітарних наук / М. М. Бахтін.– СПб. : Азбука, 2000. – С. 249–299.
3. Стилїстика української мови : Підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; За ред. Л. І. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с
4. Остін Дж. Л. Слово як дія / Л. Дж. Остін // Нове в зарубіжній лінгвістиці. – М., 1986. – Вип. 17. – С. 22–129.
5. Шмельова Т.В. Мовний жанр. Можливості опису і використання у викладанні мови / Т. В. Шмельова // Russistik = Русистика. – 1990. – № 2. – С. 20–32.

УДК 811.111'37

О. Г. Кравченко,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

АНАЛІЗ КОМБІНАТОРНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКОГО ІМЕННИКА *ECONOMY*

У статті розглядаються проблеми мовної комбінаторики і проводиться аналіз відповідних властивостей одиниці есопону.

Під назвою комбінаторика або сполучуваність в даній роботі розуміється наявність комбінаторного потенціалу слова та його реальних синтагматичних зв'язків. У свою чергу сполучуваність поділяється на семантичну, лексичну та синтаксичну.

Аналіз комбінаторних зв'язків іменника есопону показує, що він виявляє розширену сполучуваність в межах компактних синтагматичних утворень. Відповідне явище пояснюється схильністю англійської мови до синонімії та розмитістю семантики англійських одиниць. Одиниця демонструє розширену сполучуваність при утворенні словосполучень з іншими іменниками за участю прийменника of або в межах двокомпонентних утворень, а також при сполученні із дієсловами (включаючи партиципи) та прикметниками. З нашої точки зору, це відбувається внаслідок аналітичності англійської мови та тенденції до кодування англійськими лексичними і синтагматичними одиницями широкого обсягу семантичної інформації.

Ключові слова: комбінаторні властивості, комбінаторика, сполучуваність, семантична сполучуваність, лексична сполучуваність, синтаксична сполучуваність, синтагматичні зв'язки, лексична одиниця.

ANALYSIS OF COMBINATORY PROPERTIES EXHIBITED BY THE ENGLISH NOUN *ECONOMY*

The article deals with issues regarding language combinability. Specifically, it provides the analysis of combinatory properties of the noun economy. The attention is given to semantic, lexical and syntactic aspects of the problem.

Combinability is regarded in this paper as the word's combinatory potential (valency) and its ready-made syntagmatic connections. As to the types of combinability, we distinguish semantic combinability, lexical combinability and syntactic combinability. The former one is about lexemes being able to form syntagmatic connections by virtue of their semantic compatibility. Lexical combinability is based on syntagmatic connections defined both by the semantic factors and combinatory traditions of a particular language. The syntactic one features the ability of lexemes to form syntagmatic connections stemming from logical syntactic combinability as well as from the syntactic patterns of a particular language.

The study shows that the noun economy is productive when forming combinatory connections within compact syntagmatic phrases, this being accounted for by factors such as multiple synonymy of the English language as well as its semantic ambiguity and vagueness. The item exhibits broad combinability when going with nouns in of-phrases and two-word combinations, as well as when taking verbs (participles included) and adjectives. The research posits that this is owing to the analytic nature of the language on the one hand and its ability to compress sizable amounts of semantic information into compact phrases on the other hand.

Key words: combinatory properties, combinability, semantic combinability, lexical combinability, syntactic combinability, syntagmatic connections, lexeme.

АНАЛИЗ КОМБІНАТОРНЫХ СВОЙСТВ АНГЛИЙСКОГО СУЩЕСТВИТЕЛЬНОГО *ECONOMY*

В статье рассматриваются проблемы языковой комбинаторики и проводится анализ соответствующих свойств единицы есопону.

Под названием комбинаторика или сочетаемость в данной работе понимается наличие комбинаторного потенциала слова и его реальных синтагматических связей. В свою очередь сочетаемость делится на семантическую, лексическую и синтаксическую.

Анализ комбинаторных связей существительного есопону показывает, что оно проявляет расширенную сочетаемость в пределах компактных синтагматических образований. Соответствующее явление объясняется склонностью английского языка к синонимии и размытостью семантики английских единиц. Единица демонстрирует расширенную сочетаемость при образовании словосочетаний с другими существительными с участием предлога of или в пределах двухкомпонентных образований, а также при сочетании с глаголами (включая партиципы) и прилагательными. С нашей точки зрения, это происходит вследствие аналітичності англійського языка і тенденції к кодированию англійськими лексическими и синтагматическими единицами широкого объема семантической информации.

Ключевые слова: комбинаторные свойства, комбинаторика, сочетаемость, семантическая сочетаемость, лексическая сочетаемость, синтаксическая сочетаемость, синтагматические связи, лексическая единица.

Аналіз мовної комбінаторики становить значний інтерес у сучасному мовознавстві. **Актуальність досліджень** у відповідній царині пояснюється тим, вони дають можливість поглибити уявлення про семантичну і граматичну структуру мови та особливості мовної сегментації екстралінгвістичної дійсності, а також про взаємозв'язок мови і мислення, що відповідає такій сучасній тенденції у мовознавстві, як надання уваги когнітивним аспектам мовної діяльності.

З огляду на сказане вище, **метою статті** є дослідження комбінаторних властивостей англійської одиниці *economy*, яка співвідноситься з домінантним поняттям економічної сфери. Подібні розвідки дають можливість досліджувати не тільки питання, пов'язані з мовною комбінаторикою, але й сприяють розв'язанню проблем, що стосуються теоретичних та практичних аспектів термінознавства, а також проблем зіставного мовознавства й перекладознавства.

Новизна роботи полягає у дослідженні комбінаторних зв'язків лексики, що вживається в економічній галузі.

Фактичним **матеріалом** послужили приклади, отримані методом суцільної вибірки з англомовних газетних видань економічного спрямування та економічних текстів, розміщених в Інтернет-ресурсах.

У роботі вияв комбінаторних властивостей розглядається одночасно в двох аспектах: структурно-синтаксичному і лексико-семантичному. Терміни «сполучуваність» і «комбінаторика» використовуються як повні синоніми при описі обох видів синтагматичних зв'язків.

Як відомо, у лінгвістичній літературі при висвітленні проблеми комбінаторних зв'язків лексичної одиниці використовуються назви «валентність» і «сполучуваність». Поняття «валентність» у науковий обіг увів Л. Теньєр, розуміючи при цьому здатність дієслова керувати кількома словами в реченні [3, див. с. 26]. Аналогічного погляду на валентність дотримуються такі автори, як Г. Гельбіг, М. Д. Степанова, М. П. Кочерган та інші [3, див. с. 27]. С. Д. Кацнельсон вважає, що валентність – це здатність слова вступати у певні комбінації з іншими одиницями [3, див. с. 27]. М. П. Кочерган розглядає сполучуваність як поєднання валентних (як це розумів Л. Теньєр) і невалентних зв'язків (узуальних і оказіональних). На думку автора, «валентні зв'язки оформляються як підрядні», а «сполучуваність охоплює й сурядні зв'язки» [3, див. с. 28]. О. І. Леута розглядає валентність як потенційну здатність слова до сполучуваності, «яка визначається лексичною чи лексико-граматичною природою слова, тобто запрограмована самою природою слова, а сполучуваність зумовлюється або граматичною категорією, або синтаксичною функцією речення» [5, с. 6]. Наш підхід до цього питання збігається з точкою зору М. В. Влавацької, в якій в межах поняття «сполучуваність» вирізняє валентність тобто потенційну здатність слова до утворення комбінаторних зв'язків (дане формулювання перетинається з наведеною вище точкою зору О. І. Леути), і реальну сполучуваність лексичної одиниці [2, с. 21]. Іншими словами, сполучуваність – це наявність комбінаторного потенціалу слова та його реальних синтагматичних зв'язків, утворюваних з іншими одиницями.

Справедливою є думка, що проблему комбінаторики найповніше можна розв'язувати на основі антиномії «мова-мовлення» [3, с. 34]. У цьому відношенні слід зазначити, що кожна мова виявляє специфіку в сегментації дійсності, котра знаходить вираження в утворенні комбінаторних зв'язків, притаманних лише відповідній мовній системі.

Щодо класифікації сполучуваності, то ми приймаємо точку зору, згідно вона поділяється на такі типи: семантична сполучуваність, лексична сполучуваність і синтаксична сполучуваність [4, с. 20; 2, с. 21]. Семантична сполучуваність – це здатність лексем утворювати синтагматичні зв'язки на основі їхнього значення і їхньої семантичної сумісності. Лексична сполучуваність передбачає утворення лексемами синтагматичних зв'язків, які регулюються не тільки семантичними чинниками, але й комбінаторними традиціями конкретної мови. Синтаксична сполучуваність розглядається нами як здатність лексем вступати в синтагматичні зв'язки на основі їхньої логічно-синтаксичної сумісності та закономірностей синтаксису певної мови. Слід пам'ятати, що ця класифікація сполучуваності є відносною і досить часто комбінаторні зв'язки поєднують елементи різних типів сполучуваності.

Перед тим, як розпочати розгляд комбінаторних зв'язків іменника *economy* в значенні «господарча сфера діяльності», слід зазначити, що яскраво виражена схильність англійської мови до мовної і мовленнєвої синонімії та до семантичної розмитості знаходить вияв у розширеній сполучуваності лексичних одиниць при відтворенні певного ситуативного смислу в межах однієї синтаксичної моделі. Так, за допомогою моделі $N + of N1$ термін *economy* може утворювати словосполучення зі значенням «стан економіки», в яких він як залежний компонент, вступає у лівосторонні зв'язки з одиницями, співвідносними із значенням «стан»: *state of the economy*, *shape of the economy* (N – іменник, $N1$ – англійський досліджуваний іменник у моделях, що містить більше одного субстантивного компонента).

Що стосується сполучення *performance of the economy*, то його компонент *performance* не характеризується наявністю у своїй семантичній структурі ЛСВ «стан». Синонімізація словосполучення з наведеними вище утвореннями відбувається завдяки взаємодії значення одиниці *economy* із семою «успішність», «рівень, якість виконання», наявної у лівосторонньому компоненті, яка є певною мірою наближена до семи «стан». Існування предикативної структури *the economy is performing* свідчить про виділення в межах відповідного виразу категоріальної семи «дія», тоді як вирази *state of the economy* і *shape of the economy* підкреслюють стан даного явища, його статичний аспект. Згадані семантико-категоріальні відношення словосполучення *performance of the economy* за своїм характером нагадують відповідні відношення іншого синонімічного утворення *behaviour of the economy*.

При розгляді комбінаторики іменника *economy* в межах моделі $V + N$, необхідно зазначити, що відповідна одиниця виявляє розширену здатність сполучатися з дієсловами на позначення процесу перетворення. Наприклад: *to reform the economy*, *to restructure the economy*, *to reorganize the economy*, *to overhaul the economy*. Це пояснюється тим, що, з одного боку, в плані семантики іменник *economy* є сумісним з вище наведеними одиницями, а з іншого боку, дані дієслова характеризуються високим ступенем взаємозамінності. Відповідно, лексема *economy* виявляє аналогічну розширену здатність сполучатися з іменниками, що є похідними від цих дієслів.

Іншою ілюстрацією підвищеної здатності англійського *economy* утворювати синонімічні словосполучення в межах моделі $V + N$ слугує наведена нижче низка словосполучень, що означають процес створення економіки: *to create the economy*, *to establish the economy*, *to set up the economy*, *to build up the economy*. Що стосується словосполучення *to build up the economy*, то воно крім значення «створювати економіку» може актуалізувати інше значення: розвивати економіку, нарощувати економічний потенціал. Ми виявили контексти, де одночасно актуалізуються згадані вище значення. Подібний семантичний синкретизм дозволяє даному словосполученню утворювати синонімічний ряд не тільки зі згаданими вище синтагматичними одиницями, але й вступати в синонімічні зв'язки з іншим утворенням, у якому термін *economy* виконує роль прямого об'єкта: *to develop the economy*.

Розмитість семантики англійського дієслова, його розширені комбінаторні можливості та відсутність чітких меж між функціональними стилями в англійській мові створюють умови для появи утворень типу *to fix the economy*, *to sort out the economy*, *to mend the economy*. Порівняно з нейтральним словосполученням *to restore the economy* вони позначені певним відтінком розмовності і досить часто зустрічаються у публіцистичному стилі.

Також іменник *economy* може легко вступати у комбінаторні зв'язки з дієсловами, що означають забезпечення постійного розвитку або тривалості певного процесу. Наприклад: *to sustain the economy, to maintain the economy, to buttress the economy, to support the economy*.

Отже, на прикладі аналізу словосполучень, котрі одиниця *economy* утворює в межах моделі V + N, ми можемо стверджувати про її розширені комбінаторні можливості при функціонуванні у відповідній моделі. Це пов'язано із здатністю англійських лексем кодувати значний обсяг семантичної інформації у межах компактних синтагматичних одиниць.

При функціонуванні англійського *economy* в ролі ядерного компонента однією з найпоширеніших моделей є A + N. Особливою продуктивністю ця модель характеризується при утворенні одиниць, які позначають кризовий або застійний стан економіки. Наприклад: *recessionary economy, sluggish economy, slow economy, flat economy, weak economy, volatile economy, stagnant economy, listless economy, disastrous economy, fragile economy*. Подібну продуктивність відповідної моделі можна спостерігати у словосполученнях, що означають динамічний розвиток економіки, а саме: *powerful economy, strong economy, dynamic economy, vibrant economy, boisterous economy, buoyant economy, robust economy*.

Термін *economy* виявляє активність у сполученні з препозитивними атрибутами, у функції яких виступають партиципи теперішнього часу. У межах цієї конструкції відповідна одиниця може утворювати численні вирази, які співвідносяться з негативними тенденціями в економічному житті. Наприклад: *disappointing economy, ailing economy, tottering economy, faltering economy, sinking economy*. Те ж саме можна сказати про вирази, які означають зростання економічного розвитку і економічного рівня. Наприклад: *booming economy, flourishing economy, developing economy, growing economy*.

Щодо здатності одиниці *economy* вступати у комбінаторні зв'язки з партиципами минулого часу, то цікаво відзначити наявність утворень, де партиципні елементи являють собою складні утворення, що містять іменник та минулу форму дієслова. Наприклад: *recession-hit economy, recession-bound economy, recession-inflicted economy, recession-affected economy*. Подібні утворення часто використовуються для характеристики негативних явищ в економіці.

Завдяки аналітичності англійської мови термін *economy* може сполучатися з препозитивними елементами, вираженими іменником або утвореннями, які містять іменники та інші частини мови. Відповідне явище ми можемо спостерігати у таких словосполученнях: *fledgeling economy, cowboy economy, spaceship economy, three-person economy*.

Говорячи про підвищену здатність іменника *economy* сполучатися з атрибутивними елементами, вираженими прикметником, партиципом, іменником чи іменниковою групою, слід зазначити, що дана властивість пов'язана із аналітичністю англійської мови, з одного боку, і спроможністю англійських лексем кодувати значний обсяг семантичної інформації у межах компактних синтагматичних одиниць.

Також, аналітичність англійської мови, широкі комбінаторні можливості терміна *economy* і підвищена здатність контактувати із ним одиниць до синонімізації сприяють утворенню синонімічних пар, члени яких складаються з двох компонентів. При цьому залежні компоненти часто належать до різних частин мови: *emerging economy* (Part1 + N) – *fledgeling economy* (N + N1), *energy-starved economy* (Part2 + N) – *fuel-hungry economy* (A + N), *recessionary economy* (A + N) – *recession-hit economy* (Part2 + N) – *faltering economy* (Part1 + N), *inflationary economy* (A + N) – *overheated economy* (Part2 + N).

Термін *economy* також виявляє активність щодо сполучуваності в межах моделі N1 + of + N. Цілком природними в англійських мові є вирази *economy of the city, economy of the school, economy of the college*.

Отже, розгляд комбінаторних іменника *economy* демонструє його здатність до утворення лексично скомпресованих словосполучень, що з одного боку, пов'язано з аналітичністю англійської мови, а з іншого боку – з тенденцією до кодування розширеного обсягу інформації лексичними і синтагматичними одиницями, яка має місце у відповідній мовній системі.

Щодо перспектив використання результатів подібних досліджень, то вони можуть застосовуватися в подальшій роботі проблем мовної комбінаторики, що стосуються взаємозв'язків між мисленням та оформленням комбінаторних зв'язків, з одного боку, та взаємозв'язків між граматичною структурою мови та лексико-семантичними аспектами комбінаторики, з іншого боку. Також результати відповідних дослідження можуть використовуватися для розв'язання проблем, що стосуються теоретичного та прикладного термінознавства.

Література:

1. Влавацкая М. В. Комбинаторная лингвистика (постановка проблемы) // Вестник томского государственного университета. Сер.: Филология – 2011. – № 342. – С. 7–10.
2. Влавацкая М.В. Теоретические основы комбинаторной лингвистики: лексикологический и лексикографический аспекты (на материале русского и английского языков) : Автореф. дис.... докт. филол. наук: 10.02.19 / Кемеровский гос. ун-т. – Кемерово, 2013. – 51 с.
3. Кочерган М. П. Слово і контекст (лексична сполучуваність і значення слова) / М. П. Кочерган. – Львів : Вища шк., 1980. – 184 с.
4. Левицький В. В. Апроксиматичні методи вивчення лексичного складу / В. В. Левицький, О. Д. Огуй, С. В. Кійко, Ю. С. Кійко. – Чернівці : Рута, 2000. – 153 с.
5. Леута О. І. Сполучуваність лексичних одиниць у світлі сучасних лінгвістичних теорій / О. І. Леута // Науковий вісник Київського гуманітарного інституту. Сер.: Філологічні науки. – 2001. – № 1. – С. 6–11.

УДК 81'25.141

Г. М. Кузенко,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

РОЗВИТОК І СТРУКТУРА МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА

У статті розглядається багатовимірна структура мовної особистості перекладача. Когнітивний компонент мовної особистості перекладача розкривається на біологічному, мовному та психологічному рівнях.

Ключові слова: формування мовної особистості перекладача, структурні компоненти, інтроверт/екстраверт перекладач.

DEVELOPMENT AND STRUCTURE OF TRANSLATOR'S LANGUAGE PERSONALITY

The article focuses on the multidimensional structure of the language personality of a translator. The cognitive component of language personality of the translator reveals the biological, linguistic and psychological levels.

Keywords: formation of the language person of a translator, structural components, an introvert / extrovert translator.